

Նուէր Մանուկներին

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼԴ

ԱՍՏՂԱՄԱՆՈՒԿ

ՀԷՐԻԱԹ

Թարգմ.

ԿԱՐ. ՄԻՐԻԱՆՆԱՆ

ԹԻՖԼԻՍ

Էլիսեւ. սպ. Օր. Ն. Աղամեանի Պոլից., 7.

1911

825

№-13

ՆՈՒԷՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ

ՕՍԿԱՐ ՈՒԱՅԼԴ

ԱՍՏՂԱՄԱՆՈՒԿ

ՀԷՔԻԱԹ

Թարգմ.

ԿԱՐ. ՄԻՐԻԱՆՆԱՆ

Թ Ի Յ Լ Ի Զ

Երևանում տպ. Օր. Ե. Աղանեանի, պոլիգ. 7.

1911

ՆՈՒԷՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ

1. Վայրի կարապետներ (սպառուած)	8
2. Առաջին վիշտ (սպառուած)	10
3. Անտառապահը (սպառուած)	12
4. Աշխէնն ու Մարգարիտը (սպառ.)	10
5. Աղբառի քախտը (սպառ.)	5
6. Գոհարիկն ու Աստղիկը (սպառ.)	10
7. Յելլօն ու Պատրաշը (սպառ.)	10
8. Գիւղում (սպառ.)	20
9. Կենդանի է արդեօք (սպառ.)	8
10. Բարեկամներ (սպառ.)	12
11. Առակներ քնական պատմութիւնից (սպառ.)	12
12. Մագնիս	12
13. Արջի պատմութիւնը	15
14. Ոգնիներ	8
15. Թմիլիկը (սպառ.)	12
16. Լեռան աղջիկը (սպառ.)	20
17. Բու	12
18. Փոքրիկ Պարոյրի արկածները	15
19. Փիղ	8
20. Ռուբէնի զբաղմունքը	25
21. Որը Աննան	12
22. Արցունք	15
23. Անձնագործ մանուկ	11
24. Դարեւոր կաղնի	6

$$63952.67$$

Բարձրագագաթ եղևնու փչակում ապրող
փոքրիկ սկիւռները ղնչիկները իրար էին քրս-

մսում, որ տաքսնան. իսկ ճագարները որջե-
րում կծկուած, նոյն իսկ չէին համարձակում
գլուխները դուրս հանել որջի բերանից: Ու ան-
տառի բոլոր կենդանիների մէջ, կարծես, մի-
միայն բուէճներն էին ուրախ այդ սոսկալի եղա-
նակին: Նրանց բմբուլներն ու թևերը թէպէտ
բոլորովին ծածկուել էին եղեամով, բայց նրանք
ուշադրութիւն չէին դարձնում դրա վրայ և
իրենց կլորակ, դեղնագոյն աչքերը շրջելով ձայն
էին տալիս միմեանց ամբողջ անտառում:

— Թիու-հըւիթ, թիու-հո՛ւ, թիու-հըւիթ,
թիու-հո՛ւ, ի՛նչ հրաշալի եղանակ է այսօր:

Հետզհետէ աւելի ու աւելի առաջ էին գը-
նում փայտահատները, ժամանակ առ ժամա-
նակ սառած մատները տաքացնելով ուժգին
շնչով. շտապ քայլում էին նրանք, և երկաթէ
պայտերով անագին կօշիկները չխկչխկում էին
տափտափած ձիւնի վրայ: Մի տեղ խորունկ
թաղուեցին ձիւնի տակ և մի կերպ տակից դուրս
գալով նմանում էին ալիւր աղացող ջրաղացպան-
ների. մի ուրիշ տեղ սայթաքուեցին ճահճի պինդ
սառոյցի վրայ, և նրանց շալակները ցրիւ եկան,
այնպէս որ սափալուած էին ցախը ժողովել ու
նորից կապել. իսկ մի անգամ էլ թուաց, թէ մո-
լորուել են անտառում և անից սոսկացին: Բայց
երկար թափառելուց յետոյ մի կերպ գտան
կորցրած շաւիղը և զգոյշ առաջ գնալով, վերջա-

պէս, հասան անտառի ծայրին. այնտեղից հեռու
հովտում նկատեցին իրենց գիւղի ճրագները:

Այնպէս սաստիկ ուրախացան, որ սկսեցին
բարձրաձայն ու զուարթ ծիծաղել: Եւ երկիրը
նրանց աչքին երևում էր որպէս արծաթէ ծա-
ղիկ, իսկ լուսինը շողշողում ոսկէ ծաղկի պէս:

Բայց հէնց որ անցաւ բերկրանքի առաջին
ոգևորութիւնը, յիշեցին իրենց խեղճ ու կրակ
վիճակը և նորից տխրութեան մէջ ընկան:

— Ի՞նչ հարկ կար ուրախանալու, — ասում
է նրանցից մէկը, — ախր մենք լաւ գիտենք, որ
կեանքը հարուստներն են վայելում և ոչ թէ
մեզպէս անճարները: Աւելի լաւ չէ՞ր լինի ար-
դեօք սառչէինք անտառում, կամ մի կատաղի
գազանի ճանկն ընկնելով պրծնէինք միանգա-
մից:

— Արդարեւ, — պատասխանում է ընկերը, —
անչափ շատ է տրուել ոմանց և սաստիկ քիչ՝
միւսներին. անարդարութիւնն է բաժանել աշ-
խարհիս բարիքները, և արար աշխարհում մի-
միայն վիշտն է արդարացի բաժին ընկել բո-
լորին:

Մինչ դեռ նրանք այսպէս դառն գանգատ-
ւում էին իրենց վիճակից, տարօրինակ բան է
տեղի ունենում. երկնքից մի գեղեցիկ, փայլուն
աստղ է վայր ընկնում. սահում է երկնակա-
մարի վրայ, սրընթաց անցնում միւս բոլոր հա-

մաստեղութիւնների մօտով և ընկնում—որպէս
թուաց նրա թռիչքին հիացմունքով հետևող
ճամփորդներին— ուռիների շարքի յետևում,
փարախի մօտ, իրենցից ընդամենը մի քանի
քայլ հեռու:

—Սյ մարդ, հաւատա, գանձ էր ընկածը,—
բացականչում են ճամփորդները և ձեռ ու ոտ
ընկնում, այնքան շահասէր են լինում նրանք:

Ճամփորդներից մէկը, որ աւելի արագ էր
վազում, առաջում է, անցնում ուռիների մի-
ջով և նրանց յետևում, սպիտակ ձիւնի վրայ
իսկապէս տեսնում է մի ոսկէ առարկայ: Նա
անմիջապէս վազում է այն կողմը և կռնալով
վերցնում է փայլուն իրը. դա ոսկով գործուած
մի վերարկու էր աստղերով զարդարուած ու մի
քանի տակ ծալած: Իսկոյն ձայն է տալիս ըն-
կերին, թէ արդէն գտել է երկնքից վայր ընկած
գանձը. ընկերը շտապ մօտենում է, նրանք նըս-
տում են ձիւնի վրայ և սկսում են բաց անել
վերարկուն, որպէսզի բաժանեն նրա միջի
ոսկէ դրամները: Բայց աւանդ. ոչ ոսկի է
լինում այնտեղ, ոչ արծաթ և ոչ էլ որևէ
թանգագին բան, այլ միայն...մի փոքրիկ քնած
երեխայ:

Սյն ժամանակ փայտահատներից մէկը
ասում է.

—Սյսպէս էլ դառն հիասթափութիւն. տես

ինչ վերջ ունեցան մեր յոյսերը. էհ, երևի
քոռ է մեր բաղդը. ինչնէրիս է պէտք երեխան.
Ի՞նչ շահ նրանից: Ձգենք այստեղ և շարունա-
կենք մեր ճամփան. ախր մենք ինքներս խեղճ
ու կրակ լմարդիկ ենք և, բազմաթիւ երեխա-
ների տէր լինելով, իրաւունք էլ չունենք օտար
երեխայի համար մեր հարազատների բերանի
պատառը խլել:

Բայց ընկերն առարկում է.

—Ո՛չ, անկարելի բան է. մենք խիստ ան-
գութ կըլինենք եթէ երեխային ձգենք գնանք:
Թէև ես նոյնչափ խեղճ եմ, որքան և դու, թէև
ծանրաբեռնուած եմ բազմանդամ ընտանիքով,
և տունս էլ գերծ չի կարիքներից, բայց և այն-
պէս այս երեխային կըտանեմ տուն և կնոջս
խնամքին կըյանձնեմ:

Ասում է, զգուշութեամբ վեր առնում
մանկանը, պինդ-պինդ փաթաթում է վերար-
կուի մէջ, որպէսզի չմըսի, ապա կամաց-կա-
մաց ցած է իջնում բլրով դէպի իրենց գիւղը:
Իսկ ուղեկիցը մնում է զարմացած իր ընկերոջ
այս թեթևամիտ փափկասրտութեան վրայ:

Գիւղ մտնելուն պէս նա ասում է ընկերին.

—Երեխան դու վերցրիր, գոնէ նրա վերար-
կուն տուր ինձ. չէ՞ որ պարտաւոր ես կիսել
միասին գտածը:

Իսկ նա պատասխանում է.

— Ո՛հ, որովհետեւ վերարկուն ոչ քոնն է և ոչ էլ իմը, այլ մանկան սեփականութիւնն է:— Ու նրան մնաս բարով ասելով մօտենում է իր տանը և դուռը բաղխում:

Կինը բաց է անում դուռը և, մարդուն ողջ ու առողջ տեսնելով, գրկում համբուրում է նրան, ապա վայր է բերում ցախը ուսից և նրա կօշիկների ձիւնը թօթափելով, խնդրում է որ մտնի:

Բայց նա շէմքը չկոխած ասում է կնոջը.

— Ա, կնիկ, ես բան եմ գտել անտառում և բերել եմ քեզ, որ դու նրան խնամես ու պահես:

— Ի՞նչ ես գտել, բեր տեսնեմ, — բացականշում է կինը:— Մեր տունը դատարկ, մեր կարիքները շատ:

Վերարկուն բաց անելով մարդը ցոյց է տալիս քնած մանուկը:

— Այ մարդ, — ասում է կինը, — մեր երեխէքը հերթէ չեն, որ դեռ մէկն էլ ուզում ես աւելացնել նրանց թուին: Ի՞նչ գիտես թէ այդ երեխան մի նոր ցաւ, մի նոր դժբախտութիւն չի բերի մեր գլուխը: Եւ կամ ինչպէ՞ս կարող ենք նրան պահել:

Ու բարկանում է մարդու վրայ:

— Է՛ մի դու էլ, — առարկում է մարդը, — ախր սա Աստղամաննէկ է:

Եւ նա մի առ մի պատմում է կնոջը թէ

ինչպիսի օտարոտի պարագաներում էին գտել երեխային:

Բայց այնուամենայնիւ կինը չի հաշտում և մարդուն ծաղրելով ասում է բարկացած.

— Մեր երեխէքը գուրկ են ամենաանհրաժեշտ բաներից, իսկ դու օտար երեխայ ես բերում, որ մեծացնենք: Երանի իմանամ, ո՞վ է գլուխ ցաւացնում մեզ համար, ո՞վ է օգնութեան ձեռք մեկնում մեզ:

— Այո, բայց Աստուած քաղցած չի թողնում նոյն իսկ ճնճղուկներին, — ասում է մարդը:

— Կարծես թէ ճնճղուկները ձիւն ձմռանը չեն կոտորում սովից, — վրայ է բերում կինը:— Եւ ասա տեսնեմ թէ հիմա ձմեռ չի մեզանում:

Փայտահատը պատասխան չի տալիս, մնում է դռան շէմքումը կանգնած:

Այդ ժամանակ փչում է ցրտաշունչ քամին և կնոջը ստիպում է կուշ գալ ցրտից. դողդողալով նա ասում է մարդուն.

— Դուռը փակիր, այ մարդ: Քամին ու մրրիկը ներս են խուժում — ցնւրտ է:

— Հոգու ջերմութեամբ չտաքացած տունը միշտ ցուրտ է լինում, — պատասխանում է մարդը:

Կինը էլ ոչինչ չի ասում ու մօտենում է օջախին:

Մի փոքր ժամանակից յետոյ նա շուռ է

գալիս ու արտասուալից աչքերով նայում մարդուն:

Եւ մարդը արագ մտնում է սենեակը ու քնած երեխան յանձնում կնոջը. կինը համբուրում է երեխային ու դնում անկողնում իր հարազատ տղայի կողքին: Հետեւալ առաւօտը փայտահատը թանգագին վերարկուն վերցնում դնում է սնդուկը, ուր կինը պահած էր մանկան վզից կախած սաթէ մանեակը:

Անցնում է մի քանի տարի:

Աստղամանուկը աճում մեծանում է փայտահատի զաւակների հետ միասին. ուտում է նրանց հետ միևնոյն ամանից և մասնակցում նրանց բոլոր խաղերին: Ու տարեցտարի նա աւելի ու աւելի է գեղեցկանում. այդ հանգամանքը մեծ զարմանք էր պատճառում զիւղացիներին, որովհետև իրենք կոպիտ էին, թուխ ու սևամազ, իսկ Աստղամանուկը նրբակազմ էր ու սպիտակ, ասես փղոսկրից լինէր յղկուած. նրա գանգուրները նման էին ոսկէ-ծաղկի ոլորտներին, շրթունքներն ասես ալ ծաղկաթերթեր լինէին, աչքերը մի-մի մանուշակ էին վճիտ աղբիւրի մօտ բացուած, իսկ ամբողջ կազմուածքը կասես նարգիզ լինէր հնձուորի ձեռք չդիպած կոյս արօտում ծաղկած:

Բայց հէնց այդ գեղեցկութիւնն էր, որ թըշուառացրեց նրան: Աստղամանուկը մեծանալով

հպարտ, խստասիրտ ու ինքնասէր է դառնում: Նա սկսում է արհամարհել փայտահատի զաւակներին և գիւղի բոլոր մանուկներին՝ նրանց «ստոր ծագման» պատճառով. իսկ ինքը պարծենում է իր «ազնիւ ծագումով» ասելով որ Աստղից է սերուել. նա բոլոր երեխաներին հնազանդեցնում է իրեն և իշխում է նրանց վրայ: Չի խղճում՝ ո՛չ աղբատին, ո՛չ կոյր ու կաղին և ո՛չ էլ թշուառ ու դժբախտ մարդկանց. քարերով հալածում է նրանց, քշում դէպի բանուկ ճանապարհները, որպէսզի այնտեղ մուրան, այնպէս որ բացի ամենաթշուառներից ոչ մի մուրացկան երկրորդ անգամ ոտք չէր կոխում այդ գիւղը:

Նա կարծես ամբողջովին անձնատուր է լինում գեղեցկի պաշտամունքին, սկսում է անողորմ կերպով ծաղրել անկարներին ու այլանդակներին և առիթ չէր բաց թողնում ծանակի առարկայ դարձնելու նրանց: Նա սիրում էր միայն ինքն իրեն և ամառը, մեղմ եղանակներին, ժամերով նստում էր քահանայի այգում ջրհորի մօտ, դիտում էր իր դէմքի արտացոլումը ջրի մէջ և մեղմիւ ժպտում գոհունակութիւնից, այնպէս զմայլւում էր իր գեղեցկութեամբ:

Փայտահատն ու կինը միշտ կշտամբում էին նրան.

—Չէս յիշում,—ասում էին,—միթէ մենք

այնպէս ենք վարուել քեզ հետ, ինչպէս դու հիմի վարւում ես որք ու տնանկի հետ: Ինչո՞ւ ես անգուժ դէպի բոլոր թշուառները:

Յաճախ ծեր քահանան կանչում էր նրան իր մօտ և աշխատում նրա մէջ սէր զարթեցնել դէպի բոլոր կենդանի էակները: Նա ասում էր.

—Մժեղն ի՞նչ է, նա էլ գոյակից է քեզ—մի փասիր նրան: Օգուժ սաւառնող վայրի թռչուններն էլ իրենց ազատութիւնն ունեն—թակարդ մի սարքիր հաճոյքիդ համար: Սղոսկուկն ու խլուրդը նոյնպէս Աստծու արարածներ են և նրանցից ամեն մէկը իր տեղն ունի երկրիս վրայ: Այդ ո՞ր իրաւունքով ես ցաւ ու վիշտ սփռում արար աշխարհում: Չէ՞ որ նոյն իսկ եղջիւրաւոր անասունը փառաբանում է Արարիչ Աստծուն:

Բայց Աստղամանուկը ուշադրութիւն չէր դարձնում նրանց ասածների վրայ,—չարաչար ծաղրում էր նրանց ու նորից վազում տարեկիցների մօտ, որոնք ամեն բանում առանց այլ և այլի հնազանդում էին իրեն, որովհետեւ վաղուց արդէն առաջնորդի համբաւ էր վայելում նրանց շրջանում:

Գեղեցիկ էր նա ու ճարպիկ, գիտէր պարել, սուլել և շուրի ածել: Ընկերները գնում էին նրա յետևից, ուր էլ որ տանելու լինէր իրենց և կատարում էին բոլորը, ինչ որ հրամայում

էր նա: Խնդում էին նրանք, երբ Աստղամանուկը սրածայր ձողով ծակծկում էր խլուրդի թոյլ աչքերը, ու ծիծաղում, երբ նա քարով ընկնում էր բորոտների յետևից: Ամեն տեղ և ամեն բանում Աստղամանուկն էր նրանց հրամանատարը, և ի վերջոյ նրանք էլ խստասիրտ ու անխիղճ դարձան Աստղամանուկի պէս:

Մի օր մի թշուառ մուրացիկ կին է գալիս այդ գիւղը. նրա հագուստը ծուէն-ծուէն էր, իսկ երկար քարքարոտ ճանապարհ գնալուց այնպէս ջարդուել էին ոտքերը, որ արիւն էր գնում: Վերին աստիճանի ողորմելի տեսք ունէր նա. յոգնած և ուժասպառ գնում նստում է շագանակենու ստուերում, որ մի քիչ շունչ քաշի:

Աստղամանուկը հէնց որ նկատում է նրան, ասում է ընկերներին.

—Մի նայեցէք, ի՞նչ զղուելի մուրացկան է նստել այս գեղեցիկ ծառի տակ: Տղէք, եկէք քշենք նրան այստեղից, որովհետեւ տգեղ ու այլանդակ է նա:

Եւ մօտենալով մուրացկանին, Աստղամանուկը սկսում է քարով տալ նրան ու ծիծաղել վրան, իսկ մուրացկանը սարսափից աչքերը յառում է Աստղամանուկին:

Այս բանը նկատում է փայտահատը, որ մօտակայ փայտանոցում փայտ է լինում ջարդելիս,

վազում է Աստղամանուկի մօտ և խիստ ձայնով ասում նրան.

—Անխիղճ տղայ, ի՞նչ է արել քեզ այս թշուառ կինը, ինչո՞ւ ես տանջում նրան:

Աստղամանուկը ոտքը խփում է գետնին ու զայրոյթից կաս կարմիր կտրած ասում.

—Դու ո՞վ ես որ իրաւունք ես բանեցնում ինձ վրայ: Ես քո որդին չեմ ու պարտաւոր չեմ հնազանդել քեզ:

—Իրաւ ես ասում,—պատասխանում է փայտահատը,—բայց չէ՞ որ ես քեզ խղճացի երբ անտառում գտայ:

Այս խօսքերի վրայ մուրացիկ կինը ճշում է բարձրաձայն և ուշքից գնում: Փայտահատը նրան վերցնում տեղափոխում է իր տունը, իսկ կինը սկսում է ուշքի բերել նրան: Վերջապէս, երբ մուրացկանը ուշքի է գալիս, մարդ ու կին խնդրում են նրան, որ մի բան ուտի, ուժի առնի:

Բայց նա ոչ մի բանի ձեռք չի տալիս, այլ սկսում է հարց ու փորձ անել փայտահատին.

—Կարծեմ զուստի, որ երեխային անտառումն ես գտել, արդեօք սրանից տասը տարի առաջ չէ՞ր այդ:

Փայտահատը պատասխանում է.

—Այո, տասը տարի սրանից առաջ գտայ ես նրան անտառի մէջ:

—Իսկ ի՞նչ գտար երեխայի հետ,—աղա-

ղակում է կինը:—Արդեօք սաթէ մանեակ չունէ՞ր նա վզին: Եւ արդեօք մանուկը չէ՞ր փաթաթուած ոսկէ հիւսուածքից կարած աստղազարդ վերարկուի մէջ:

—Հէնց այդպէս էր,—ասում է փայտահատը,—այդ բոլորը կար երեխայի հետ:

Եւ սնդուկից հանում է վերարկուն ու սաթէ մանեակը և ցոյց է տալիս մուրացկանին:

Իրերը տեսնելով մուրացիկ կինը լալիս է ու ասում.

—Այդ երեխային ես եմ կորցրել անտառում, իմ զաւակս է նա: Աղաչում եմ, շուտ ինձ մօտ բերէք նրան. ամբողջ աշխարհ ման եմ եկել նրան փնտրելով:

Փայտահատն ու իր կինը գնում են Աստղամանուկին կանչելու:

—Աստղամանուկ, տուն արի,—ասում են նրանք,—մայրդ եկել սպասում է քեզ:

Աստղամանուկը զարմացած ու ուրախացած վազում է տուն, բայց տեսնելով որ իրեն սպասողը խեղճ կինն է, արհամարհանքով ժլատում է ու ասում.

—Դէհ, ցոյց տուէք տեսնեմ՝ ճիշտ է մայրս: Ես այստեղ միմիայն զարշելի մուրացկանին եմ տեսնում:

Իսկ մուրացիկ կինն ասում է.

—Ե՛ս եմ մայրդ:

— Խելագարուել ես, ի՞նչ է,— բարկացած գոռում է Աստղամանուկը։ Մի նայիր շէնք ու շնորհքիդ, ես ի՞նչպէս կարող եմ քո որդին լինել։ Հեռացիր, գնա, որ էլ զգուելի դէմքդ չտեսնեմ։

— Բայց այնուամենայնիւ դու իմ զաւակս ես,— բացականչում է մուրացիկ կինը և ծունկ իջնելով ձեռները թախանձանքով կարկառում է դէպի նա։— Ես քեզ անտառի միջով էի տանում, երբ աւազակները յարձակուեցին վրաս. նրանք քեզ յափշտակեցին ձեռքիցս և, երևի, անտառում ձգել թողել են բախտի ճակատագրին,— շշնջալով շարունակում է նա։— Բայց ես հէնց առաջին հայեացքից ճանաչեցի քեզ, իսկ այժմ, երբ տեսնում եմ ոսկէ վերարկուն և սաթէ մանեակը, բոլոր կասկածներս փարատուած են արդէն։ Որդեակ իմ, պաղատում եմ քեզ զընանք միասին, — ախր ես ողջ աշխարհ ման եմ եկել քո յետևից։ Եկ ինձ հետ, որդեակս, սաստիկ կարօտել եմ քեզ։

Բայց Աստղամանուկը տեղից չի շարժւում։ Դժբախտ մօր խօսքերը արձագանք չեն գրտնում նրա հոգում. նա լուռ է մնում, ասես քար լինէր սիրտը, միմիայն խեղճ կնոջ հեծեծանքներն էին լսում տիրող լուսթեան մէջ։

Վերջապէս Աստղամանուկը դառնացած, կոպիտ կերպով դիմում է նրան.

— Եթէ իսկապէս դու իմ մայրն ես, ապա

ամենևին չպէտք է երևայիր այստեղ և ինձ չխայտառակէիր այսպէս չարաչար՝ չէ՞ որ ես մինչև այժմ Աստղի ծնունդ էի համարում ինձ և ոչ թէ մի հասարակ մուրացիկ կնոջ զաւակ, որպէս ուզում ես հաւատացնել։ Հեռացիր, էլ աչքիս, չերևաս։

— Ա՛խ, որդեակս,— բացականչում է մայրը,— թոյլ տուր գոնէ հրաժեշտի համբոյրը տամ քեզ։ Ա՛խ, ինչպիսի նեղութիւններ ու տանջանքներ եմ քաշել քեզ որոնելիս։

— Ո՛չ, անկարելի բան է,— ասում է Աստղամանուկը,— չափից դուրս այլանդակ ես դու. աւելի շուտ կը համբուրեմ մի օձի կամ դողոշի, քան թէ քեզ։

Այն ժամանակ կինը վեր է կենում և դառնապէս հեծկտալով գնում է դէպի անտառ, իսկ Աստղամանուկը սաստիկ գոհ մնալով նրա հեռանալուց, նորից վազում է իր ընկերներին մօտ ընդհատուած խաղը շարունակելու։

Բայց ընկերները նրան տեսնելով սկսում են ծաղրել։

— Օ՛հ, որքան նման ես գարշելի դողոշի ու զազրելի օձի։ Կորիւր, մի մօտենար, մենք էլ չենք ուզում հետդ խաղալ։

Եւ նրանք այգուց դուրս են անում Աստղամանուկին։

— Ի՞նչ են խենթ ու խելառ խօսում,— ասում է

Աստղամանուկը ինքն իրեն:—Իսկոյն կըվազեմ աղբիւրը և նրա ջուրը իմ գեղեցկութիւնը կըցուցնի իր մէջ:

Ու մօտենալով աղբիւրին, նայում է նրա մէջ և սոսկումով տեսնում, որ դէմքը, իրաւ, փոխուել է գողոշի դնչի, իսկ մարմինն ամբողջապէս ծածկուել օձի թեփիկներով: Լալով ընկնում է կանաչի վրայ ու միտք անում:

—Անկասկած, Աստուած ինձ պատժել է յանցանքիս համար, որովհետեւ ես ուրացայ մօրս և դուրս արի նրան. ես անգութ ու գողոշ վարուեցի նրա հետ. այդ պատճառով կերթամ, կըորոնեմ նրան ամբողջ աշխարհում և հանգիստ չեմ առնի մինչև չգտնեմ նրան:

Հէնց այդ մտածմունքի ժամանակ նրան մօտենում է փայտահատի փոքրիկ աղջիկը. նա սիրալիր կերպով ձեռքը դնում է Աստղամանուկի ուսին և ասում.

—Ի՞նչ փոյթ, եթէ առաջուկայ պէս գեղեցիկ չես դու... Մնա՛ մեզ մօտ. ես երբէք չեմ ծիծաղի վրադ:

Աստղամանուկը պատասխանում է.

—Ո՛չ, ո՛չ, այս ալանդակ դէմքը ինձ տըրուած է որպէս պատիժ մօրս հետ անգութ վարուելուս համար, այդ պատճառով ես պէտք է հեռանամ այստեղից, ման գամ ամբողջ աշխարհում, առանց հանգիստ առնելու որոնեմ

մօրս, գտնեմ ու թողութիւն խնդրեմ նրանից:

Եւ նա փախչում է անտառ ու սկսում կանչել իր մօրը, բայց մայրը չի պատասխանում նրա կանչին: Մինչև երեկոյ կանչում է նա, իսկ արևի մայր մտնելուց յետոյ պառկում է փափուկ սաղարթէ անկողնում. թռչուններն ու գազանները, նրա խստասիրտ լինելը գիտենալով, փախչում էին նրա երեսից. այնպէս որ Աստղամանուկը մնում է բոլորից մերժուած. միմիայն պահապան դողոշն էր և ծուլօրէն դէպի իրեն սողացած օձը, որ չէին զգուում նրանից:

Առաւօտը զարթնելով, մի քանի դառն հատապտուղ է քաղում թփից, ուտում է և ուղևորւում դէպի անտառի խորքը, անդադար աղի արցունքներ թափելով: Ճանապարհին նա դիմում է ամեն հանդիպած արարածին ու հարցնում՝ չե՞ն տեսել արդեօք իր մօրը:

Նա հարցնում է Խլուրդին.

—Դու որ թափառում ես գետնի տակ, ասա ինձ՝ այնտեղ է մայրս:

Խլուրդը նրան պատասխանում է.

—Չե՞ որ դու հանել ես աչքերս: Էլ ի՞նչպէս կարող էի մօրդ տեսնել:

Աստղամանուկը գլուխը քաշ է գցում ու տխուր տրտում առաջ գնում: Նա հանդիպում է Կանեփածտին ու ասում.

—Դու որ թուշում ես ամենաբարձր ծառերի գագաթների վրայով և այնտեղից դիտում բովանդակ աշխարհը,—ասա՛ չե՞ս տեսել արդեօք իմ մօրը:

Կանեփածիտը պատասխանում է.

—Էլ ի՞նչպէս թուշեմ ամենաբարձր ծառերի գագաթների վրայով: Զե՞ որ թեատել ես ինձ հաճոյքիդ համար:

Աւելի ծանր է ազդում Կանեփածտի խօսքը: Յուսահատ ու ընկճուած նա շարունակում է առաջ գնալ: Ահա պատահում է եղևնու փշակում ապրող Սկիւռիկին:

—Սկիւռիկ, ա՛ Սկիւռիկ, — դիմում է Աստղամանուկը, — չե՞ս տեսել մօրս:

Եւ Սկիւռը պատասխանում է.

—Մայրիկիս սպանեցիր, իսկ հիմա էլ մօրդ ես որոնում՝ երևի նոյնպէս սպանելու համար:

Այն ժամանակ արտասւում է Աստղամանուկը և գլուխը խոնարհած թողութիւն խնդրում Աստծու բոլոր արարածներից: Ապա սրտապնդւում է, մօրը գտնելու յոյսը նորից շողում է նրա աչքերում և նա հետզհետէ աւելի ու աւելի է մտնում անտառի խորքը. երբորդ օրը հասնում է անտառի ծայրին և այնտեղից իջնում դէպի ցած, դէպի հովիտ:

Գիւղերում հանդիպող երեխաները ծիծա-

ղում էին նրա վրայ, իսկ գիւղացիները օթեւան չէին տալիս և նոյն իսկ չէին թողնում շտեմարանում գիշերել՝ վախենալով թէ հացահատիկը կը փչացնի, այն աստիճան զգուելի տեսք ունէր նա. գիւղացիները իրենց բանուորներին հրամայում էին, որ դուրս բշեն նրան գիւղից, և մի հատիկ մարդ չկար որ խղճար Աստղամանուկին: Ու ո՛չ մի տեղ, ու ո՛չ ոքից բան չէր կարողանում իմանալ իր մօր մասին, չնայած որ առանց հանգիստ առնելու որոնում էր նրան:

Երբեմն թւում էր Աստղամանուկին, թէ տեսնում է մօրը իրեն առջևից գնալիս, այն ժամանակ Աստղամանուկը սկսում էր կանչել նրան, վազում էր յետևից, ուշադրութիւն չդարձնելով սուր-սուր կայծաքարերի վրայ, որոնք արիւնոտում էին ոտները. բայց իզուր, չէր կարողանում նրան հասնել: Իսկ ճանապարհի վրայ գտնուող գիւղերի բնակիչները հաւատացնում էին, թէ ոչ ոք չի անցել, ու ծիծաղում էին նրա վշտի վրայ:

Ամբողջ երեք տարի էր արդէն, որ նա թափառում էր աշխարհիս երեսին, բայց ոչ մի տեղ չէր գտել ո՛չ ողորմածութիւն, ո՛չ սէր և ո՛չ էլ կարեկցութիւն: Կար ժամանակ, երբ նա իր ամբարտաւան գոռոզութեամբ իրեն դէմ էր հանում արար աշխարհը—այժմ իր ցանածի

պտուղներն էր քաղում:

Այսպէս ամենքից ատուած, ամենքից հալածուած մի երեկոյ մօտենում է մի պարսպապատ քաղաքի, որ գտնւում էր գետի ափին. յոգնած ու տանջուած նա կամենում էր անցնել դռնից, բայց դռնապահ զինուորները խաչմերուկ քաշեցին տէգերը և ճանապարհը կտրելով կոպիտ գոռացին նրա վրայ.

— Ի՞նչ գործ ունես քաղաքում:

— Մօրս եմ փնտրում, — պատասխանում է Աստղամանուկը, — խնդրում եմ, թոյլ տուէք քաղաք մտնեմ, գուցէ այնտեղ կարողանամ գտնել նրան:

Զինուորները հռհռում են նրա խօսքի վրայ, ապա նրանցից մէկը, սև միրուքը տմբամբացնելով, գետնի վրայ է դնում վահանը և ասում Աստղամանուկին.

— Հաւատս վկայ, մայրդ շատ էլ չի ուրախանայ, երբ քեզ կրտեսնի, — որովհետև դու աւելի այլանդակ ես, քան ճահճային դողոշը և աւելի զազրելի, քան տղմի մէջ սողացող օձը:

— Կորիր, կորիր... Այստեղ չի մայրդ:

Մի ուրիշ զինուոր, որ դեղին դրօշակ ունէր ձեռքին, հարցնում է.

— Ո՞վ է քո մայրը. ինչո՞ւ ես որոնում նրան:

— Մայրս ինձպէս մի մուրացկան է, — պատաս-

խանում է Աստղամանուկը, — ես շատ վատ վարուեցի նրա հետ, այդ պատճառով աղաչում եմ ձեզ, թողէք քաղաքը մտնեմ, որ թողութիւն ուզեմ նրանից. կարելի է հէնց այնտեղ լինի նա:

Զինուորները թոյլ չեն տալիս մտնել և տէգերն ուղղում են դէպի նա:

Աստղամանուկը լալով հեռանում է քաղաքի դռնից: Հէնց այդ ժամանակ Զպահակներին մօտենում է մի զինուորական. նա սպառազինուած էր թանգարժէք զէնք ու զրահով, ամբողջ զրահը զարդարուած էր ոսկէքանդակ ծաղկանկարով, իսկ սաղաւարտը՝ թեւաւոր առիւծի կերպարանքով: Մօտենում է այս զինուորականը ու հարցնում պահակներին.

— Մի փոքր առաջ ո՞վ էր ուզում քաղաք մտնել:

— Մի թափառաշրջիկ տղայ էր, մուրացկանի որդի և մենք դուրս արինք նրան, — պատասխանում են պահակները:

— Շատ իզուր, բացականչում է զինուորականը ծիծաղելով, — աւելի լաւ կըլինէր բռնէինք այդ այլանդակ արարածը և իբրև ստրուկ ծախէինք, մի բաժակ լաւ քաղցր գինի կըտային նրա փոխարէն:

Զինուորների մօտից անցնող չար տեսքով մի ծերուկ ձայն է տալիս նրանց, թէ

— Բերէք, ես կառնեմ տղային այդ գնով:

Պահակները բռնում են Աստղամանուկին և տալիս չար ծերուկի ձեռքը: Ծերը Աստղամանուկին տանում է քաղաքը:

Անցնում են բազմաթիւ մեծ ու փոքր փողոցներ, վերջապէս կանգ են առնում բարձրաբերձ պարսպի մէջ շինուած մի փոքրիկ դռան առաջ, պարսպի վրայից կախուած էին նռնենու ճիւղեր: Ծերունին դռանը մօտեցնում է յասպիսից շինուած մի մատանի, և դուռն անմիջապէս բացւում է առանց մի չիւկոցի: Նրբանք իջնում են հինգ բրօնզէ աստիճան և մըտնում մի պարտէզ, որ ամբողջապէս ծածկուած էր սև խաշխաշով, իսկ տեղ-տեղ էլ շարուած էին թրծած կաւի կանաչագոյն սափորներ: Ծերունին այդտեղ յետ է անում իր գլխի մետաքսէ նախշուն փաթթոցը, նրանով կապում Աստղամանուկի աչքերը և ինչ որ տեղ տանում նրան: Երբ կապը յետ է անում, Աստղամանուկը տեսնում է, ինքը գտնւում է ստորերկրեայ մռայլ բանտում, որ շատ աղօտ լուսաւորուած էր եղջիւրէ ճրագով:

Ծերունին պնակով մի կտոր բորբոսնած հաց է դնում առաջը և ասում.— Կեր. մի թաս էլ աղի շուր ու ասում.— Խմիր. ապա մնում է մինչև Աստղամանուկը կուտէր կըխմէր, այնուհետև դուրս է գնում, ամուր կողպում է դուռը և երկաթէ ծանր շղթայ գցում վրան:

Հետեւեալ առաւօտը ծերունին, որը Լիբիական բոլոր վհուկների մէջ ամենից երևելին էր և աշակերտել էր նեղոսեան այրերից մէկում ապրող մի ֆակիրի¹⁾, մտնում է Աստղամանուկի մօտ և ահեղ ձայնով ասում.

— Գեաւուրների²⁾ սոյն քաղաքի դռնից ոչ հեռու, անտառում ոսկէ երեք դրամ կայ թագքրած՝ մէկը կտրած է սպիտակ, միւսը՝ դեղին, իսկ երրորդը՝ կարմիր ոսկուց: Այսօր դու ինձ համար պէտք է գտնես սպիտակ ոսկէ դրամը. եթէ դու այն չբերես, իմացած եղիր, որ ճիւղտի հարիւր հարուած կուտես: Վեր կաց, շուտ գնա, արևի մայր մտնելու ժամանակ պարտէզի մուտքի մօտ կըսպասեմ քեզ: Լնւ միտդ պահիր, դրամը գտիր թէ չէ՝ վայն եկել է քեզ տարել. այնքան կըտամ, հոգիդ կըհանեմ, մի մոռանար, որ դու իմ ստրուկն ես և քեզ առել եմ մի բաժակ քաղցր զինիով:

Ապա Աստղամանուկի աչքերը նորից կապում է մետաքսէ նախշուն փաթթոցով, ձեռքը բռնում տանում է նրան խաշխաշով ծածկուած պարտէզի միջով. բրօնզէ հինգ աստիճաններով բարձրանալով, բաց է անում ցածիկ դուռը մատանիով և

¹⁾ Ֆակիր—մենակեաց ճգնաւոր, անապատական:

²⁾ Գեաւուր—անհաւատ. այսպէս են ասում մահմեդականները քրիստոնեաներին՝ նախատելիս:

Աստղամանուկին դուրս է թողնում փողոց:

Աստղամանուկը դուրս է գնում քաղաքից և դիմում դէպի չար Վհուկի ասած անտառը: Վերին աստիճանի գեղեցիկ անտառ էր, կարծես թէ ամբողջապէս լի էր հոտաւէտ ծաղիկներով ու երգեցիկ թռչուններով: Աստղամանուկը ուրախ-զուարթ մտնում է այնտեղ, Բայց վայ էն մտնելուն՝ ուր ոտք է կոխում նա, գետնի տակից իսկոյն կոշտ փշենի ու տատասկ է բնում, այնպէս որ Աստղամանուկը հազիւ է կարողանում քայլել: Թունաւոր եղինճը կծում է նրան, իսկ որդը իր սուր-սուր փշերը ցցում մարմնի մէջ, և Աստղամանուկը յուսահատւում է կատարելապէս: Թէև արեւածագից մինչև կէս-օր և կէս-օրից մինչև արեւամուտ ուշի ուշով փրնտրում էր Վհուկի ասած սպիտակ ոսկէ դրամը, բայց այնուամենայնիւ զուր են անցնում որոնումները: Երբ արեւն արդէն մօտ էր մայր մըտնելուն, նա երեսը դարձնում է քաղաքի կողմը և դառնագին լալով դիմում դէպի տուն: Անտառի ծայրին հասնելով յանկարծ լսում է անորոշ աղեկտուր հեծեծանքներ, ասես անտառի խորքից լինէր հնչուելիս: Իր անձնական զրգրախտութիւնը մոռացած նա յետ է վազում և տեսնում մի փոքրիկ նապաստակ, որսորդի թակարդում ընկած:

Աստղամանուկը խղճում է նապաստակին:

ու ազատում թակարդից, այսպէս ասելով:

— Վերադարձնում եմ քեզ ազատութիւնդ, թէև ինքս մի թշուառ ստրուկ եմ միայն:

— Այո, դու ինձ վերադարձրիր ազատութիւնըս... Ինչո՞վ կարող եմ երախտագէտ լինել,— հարցնում է նապաստակը:

— Ես սպիտակ ոսկէ դրամն եմ որոնում,— պատասխանում է Աստղամանուկը,— և եթէ այն չտանեմ իմ տիրոջը, անխնայ կրթակի ինձ:

— Եկ իմ յետևիցս,— ասում է նապաստակիկը,— ես գիտեմ, որտեղ և ինչո՞ւ է թագըրած այն դրամը:

Աստղամանուկը հնազանդ հետևում է նապաստակիկին: Շատ են գնում թէ քիչ այդ Աստղամանուկն ու նապաստակիկը գիտեն, կանգ են առնում մի վիթխարի կաղնու տակ, և նապաստակիկը վիթխարի կաղնու ճեղքուածքում ցոյց է տալիս հէնց այն սպիտակ դրամը, որ ամբողջ օրը ապարդիւն որոնում էր Աստղամանուկը: Ուրախացած տղան վերցնում է դրամը և ասում նապաստակիկին:

— Դու լիուրի հատուցիր մատուցածս ծառայութեան համար և հարիւրապատիկ վարձատրեցիր արածս լաւութեան համար:

— Ո՛չ,— պատասխանում է նապաստակիկը,— ես միայն այնպէս վարուեցի հետդ ինչպէս դու ինձ հետ,— ասում է ու արագ փախչում, իսկ

Աստղամանուկը ուրախ-ուրախ վերադառնում է դէպի քաղաք:

Քաղաքային դռանը մի բորոտ է լինում նստած. նրա գլուխը ամբողջապէս փաթաթուած էր մոխրագոյն քաթանով, աչքերի համար միայն բացած էին երկու փոքրիկ ծակեր, ու նրանց միջից այնպէս էին փայլում բորոտի աչքերը, ասես վառուող ածուխի կտորներ լինէին: Բորոտը հեռուից նկատելով Աստղամանուկին, տալիս է իր փոքրիկ զանգակը, կոչնակը զարկում ու աղերսալից դիմում.

— Ողորմութիւն արա, մեռնում եմ քաղցից: Ինձ դուրս են արել քաղաքից և չկայ մէկը, որ խղճայ:

— Աւաղ,— բացականչում է Աստղամանուկը,— ես միայն մի հատիկ դրամ ունեմ մաղախիս մէջ և եթէ այն չտանեմ տիրոջս, թակելով կըսպանի ինձ:

Բայց բորոտը այնքան է աղաչանք-պաղատանք անում, որ Աստղամանուկը խղճում է նրան և հանում տալիս է սպիտակ ոսկէ դրամը:

Իսկ Վհուկն արդէն սպասում էր պարտէզի դռանը. նա ներս է թողնում Աստղամանուկին և հարցնում.

— Բերե՞լ ես արդեօք սպիտակ ոսկէ դրամը,— երբ լսում է.— Չեմ բերել...— յարձակւում է վրան և սաստիկ ծեծում, ապա դատարկ պը-

նակ ու թաս է դնում առաջը աւելացնելով: Կեր, խմիր,— ու նորից կողպում այն ստորերկրեայ բանտում:

Հետեւեալ առաւօտը Վհուկը դարձեալ գնում է նրա մօտ և ասում.

Եթէ դու այսօր դեղին ոսկէ դրամը չբերես, կըպատժեմ որպէս իմ ստրուկի և երեք հարիւր անգամ ճիպոտ կըքաշեմ վրադ:

Աստղամանուկը գնում է անտառ, ամբողջ օրը փնտրում է ոսկէ դրամը, բայց չի կարողանում գտնել: Արևի մայր մտնելու ժամանակ նա նստում է գետնի վրայ ու լաց լինում: Յանկարծ մօտն է վազում այն նապաստակիկը, որի կեանքն ազատել էր նախօրեակին, ու ասում նրան.

— Ինչո՞ւ ես լալիս դու և ի՞նչ ես որոնում այս անտառում:

— Այստեղ, ինչ որ տեղ դեղին ոսկէ դրամ կայ թագցրած,— պատասխանում է Աստղամանուկը,— և եթէ չգտնեմ այն, իմ տէրը ծեծելով կըսպանի ինձ:

— Հետեւիր ինձ,— բացականչում է նապաստակիկը և անտառի միջով վազում հասնում է մի աղբիւրի ու կանգ առնում. այդ աղբիւրի յատակում Աստղամանուկը նկատում է իր որոնած դեղին ոսկէ դրամը:

— Ի՞նչպէս յայտնեմ երախտագիտութիւն-

նրա,—ասում է նա նապաստակիկին,—ահա երկ-
րորդ անգամն է, որ ազատում ես ինձ փոր-
ձանքից:

—Ո՛չ, առաջ դու ինձ խղճացիր,—պատաս-
խանում է նապաստակիկը և փախչում գնում:

Իսկ Աստղամանուկը դեղին ոսկե դրամը
դնում է մաղախի մէջ և շտապում դէպի տուն:
Բայց հէնց որ բորոտը նկատում է նրան, վա-
զում է ընդառաջ և ծունկ իջնելով խնդրում.

—Ողորմութիւն արա, մեռնում եմ բաղցից:
Աստղամանուկը պատասխանում է.

—Ես մաղախիս մէջ միայն մի հատիկ դե-
ղին ոսկե դրամ ունեմ և այն էլ տանում եմ
տիրոջս, եթէ չտանեմ, ինձ կըծեծի, որպէս իր
ստրուկի:

Բայց բորոտը շարունակում է աղերսել.
Աստղամանուկը զիջանում է նրա աղաչանք պա-
ղատանքին, հանում է մաղախից դեղին ոսկե
դրամը ու տալիս: Ապա գնում է տուն:

Պարտէզի դռնակը բանալով և Աստղամա-
նուկին ներս թողնելով Վհուկը հարցնում է.

—Բերե՞լ ես դեղին ոսկե դրամը:

Երբ տղան պատասխանում է՝ Չեմ բերել,—
Վհուկը յարձակում է նրա վրայ և անգուլթ
կերպով թակելուց յետոյ շղթայում է նրան ու
նորից գցում այն ստորերկրեայ բանտը:

Առաւօտեան Վհուկը մտնում է նրա մօտ և

ասում.

—Եթէ այսօր կարմիր ոսկե դրամը բերես,
ազատութիւն կըտամ քեզ. իսկ եթէ չէ՝ առանց
խղճահարուելու կըսպանեմ:

Աստղամանուկը գնում է անտառ ու ամ-
բողջ օրը ուշի ուշով որոնում է դրամը: Երե-
կոյեան դէմ նա նստում է գետնի վրայ ու ար-
տասւում. այդ ժամանակ նորից մօտն է վա-
զում նապաստակիկը և ասում.

—Քո փնտրած կարմիր ոսկե դրամը, գտնե-
լում է ահա այն այրում: Դէ, դադարի՞ր լալուց
և ուրախ եղիր:

—Խնչպէս երախտագէտ լինեմ,—բացական-
չում է Աստղամանուկը,—ահա երրորդ անգամն
է, որ դու փրկում ես ինձ վտանգից:

—Այո, բայց առաջ դու ինձ խղճացիր,—
ասում է նապաստակիկը ու փախչում:

Աստղամանուկը մտնում է նապաստակիկի
ցոյց տուած այրը և նրա ամենահեռաւոր ան-
կիւնում գտնում է իր որոնած կարմիր ոսկե
դրամը, վեր է առնում, դնում մաղախը և
շտապ-շտապ գնում դէպի բաղաբ:

Բորոտը հեռուից նկատելով մօտեցող Աստղա-
մանուկին, կանգնում է ճանապարհի մէջ-
տեղը ու պաղատում.

—Տուր քո կարմիր ոսկե դրամը թէ չէ կը-
մեռնեմ:

Աստղամանուկը դարձեալ խղճում է նրան և ասելով. «Քեզ աւելի է այն հարկաւոր, քան թէ ինձ»,—դրամը տալիս է բորոտին: Բայց խիստ ընկճում է նրա հոգին, որովհետեւ լաւ գիտէր, թէ ինչ էր սպասում իրեն Վհուկի ձեռքից:

Սակայն քաղաքային դռանը մօտենալով նա զարմացմաբ տեսնում է, որ պահակները խոնարհաբար բարեկում են իրեն, ասելով.—Ո՛րքան գեղեցիկ է մեր տէրը:—Իսկ քաղաքացիք խումբ-խումբ գնում են յետեից բարձրաձայն աղաղակելով.

—Նա բոլորից էլ գեղեցիկ է աշխարհիս երեսին:

Այն ժամանակ Աստղամանուկը արտասւում է ու մտածում.

—Նրանք ծաղրում են ինձ և դժբախտութեանս վրայ ծիծաղում:

Այնքան բազմութիւն է լինում խոնուած, որ Աստղամանուկը ճանապարհը կորցնում է ու մոլորւում. յանկարծ դուրս է գալիս թագաւորի պալատի դիմաց գտնուող մեծ հրապարակը:

Ու նրա առաջ բացւում են պալատի դռները և ընդ առաջ դուրս են գալիս այդ քաղաքի քահանաները ու բարձրաստիճան պաշտօնեաները: Նրանք խոնարհւում են Աստղամանու-

կի առաջ և ասում.

—Ի՞նչ մեր տէրն ես ու մեր թագաւորի որդին, մենք վաղուց սպասում էինք քեզ:

Աստղամանուկը նրանց պատասխանում է.

—Ես ոչ թէ թագաւորի որդի եմ այլ մի թշուառ մուրացկանի տղայ: Եւ ինչո՞ւ էք ասում, որ ես գեղեցիկ եմ: Չէ՞ որ շատ լաւ գիտեմ, թէ ինչ այլանդակն եմ:

Այն ժամանակ առաջ է գալիս ոսկէքանդակ ծաղկանկար զրահ և առիւծաւոր սաղաւարտ կրող զինուորականը և վահանը բռնելով Աստղամանուկի երեսի դիմաց ասում է.

—Իմ տէրը ի՞նչպէս կարող է կասկածել իր գեղեցկութեան վրայ:

Աստղամանուկը նայում է վահանին և տեսնում, որ իսկապէս առաջուայնման գեղեցիկ է ինքը. որ նախկին սիրունութիւնը վերադարձուել է իրեն: Այժմ իր աչքերում նա մի այնպիսի բան է նկատում, որ մինչ այդ երբէք չէր տեսած:

Քահանաներն և բարձրաստիճան պաշտօնեաները ծունկ չոքելով նրա առաջ ասում են.

—Այսօր կատարուեց հինաւուրց մարգարէութիւնը, որ ասում է թէ՛ մեզ մօտ այդ օրը կը գայնա, որը կոչուած կըլինի մեզ կառավարելու: Թող ուրեմն մեր տէրը ստանձնի այս գալիսինն ու թագը և արդարադատ ու ողոր-

Աստղամանուկը դարձեալ խղճում է նրան և ասելով. «Քեզ աւելի է այն հարկաւոր, քան թէ ինձ»,—դրամը տալիս է բորոտին: Բայց խիստ ընկճւում է նրա հոգին, որովհետեւ լաւ գիտէր, թէ ինչ էր սպասում իրեն Վհուկի ձեռքից:

Սակայն քաղաքային դռանը մօտենալով նա զարմացմաբ տեսնում է, որ պահակները խոնարհաբար բարեւում են իրեն, ասելով.—Ո՛րքան գեղեցիկ է մեր տէրը:—Իսկ քաղաքացիք խումբ-խումբ գնում են յետևից բարձրաձայն աղաղակելով.

—Նա բոլորից էլ գեղեցիկ է աշխարհիս երեսին:

Այն ժամանակ Աստղամանուկը արտասւում է ու մտածում.

—Նրանք ծաղրում են ինձ և դժբախտութեանս վրայ ծիծաղում:

Այնքան բազմութիւն է լինում խոնուած, որ Աստղամանուկը ճանապարհը կորցնում է ու մոլորւում: յանկարծ դուրս է գալիս թագաւորի պալատի դիմաց գտնուող մեծ հրապարակը:

Ու նրա առաջ բացւում են պալատի դռները և ընդ առաջ դուրս են գալիս այդ քաղաքի քահանաները ու բարձրաստիճան պաշտօնեաները: Նրանք խոնարհւում են Աստղամանու-

կի առաջ և ասում.

—Ի՞նչ մեր տէրն ես ու մեր թագաւորի որդին, մենք վաղուց սպասում էինք քեզ:

Աստղամանուկը նրանց պատասխանում է.

—Ես ոչ թէ թագաւորի որդի եմ այլ մի թշուառ մուրացկանի տղայ: Եւ ինչո՞ւ էք ասում, որ ես գեղեցիկ եմ: Չէ՞ որ շատ լաւ գիտեմ, թէ ինչ այլանդակն եմ:

Այն ժամանակ առաջ է գալիս ոսկէքանդակ ծաղկանկար զրահ և առիւծաւոր սաղաւարտ կրող զինուորականը և վահանը բռնելով Աստղամանուկի երեսի դիմաց ասում է.

—Իմ տէրը ի՞նչպէս կարող է կասկածել իր գեղեցկութեան վրայ:

Աստղամանուկը նայում է վահանին և տեսնում, որ իսկապէս առաջուայնման գեղեցիկ է ինքը. որ նախկին սիրունութիւնը վերադարձուել է իրեն: Այժմ իր աչքերում նա մի այնպիսի բան է նկատում, որ մինչ այդ երբէք չէր տեսած:

Քահանաներն և բարձրաստիճան պաշտօնեաները ծունկ չոքելով նրա առաջ ասում են.

—Այսօր կատարուեց հինաւուրց մարգարէութիւնը, որ ասում է թէ՛ մեզ մօտ այդ օրը կը գայնա, որը կոչուած կըլինի մեզ կառավարելու: Թող ուրեմն մեր տէրը ստանձնի այս գայիսոնն ու թագը և արդարադատ ու ողոր-

մած թագաւոր լինի մեզ վրայ:

—Ես այդ պատուին արժանի չեմ,— առարկում է Աստղամանուկը,— որովհետեւ ես ուրացել եմ հարազատ մօրս և հանգիստ չպէտք է առնեմ, մինչև չգտնեմ նրան ու թողութիւն չուղեմ նրանից: Թողէք ինձ ուրեմն, ես պէտք է թափառեմ երկրէ երկիր. ես ամենեւին չեմ մնայ այստեղ, թէկուզ նոյնիսկ գայիստնն ու թագը տալու լինէք ինձ:

Այս ասելով նա շուռ է գալիս դէպի այն փողոցը, որ տանում էր քաղաքային դռան կողմը: Յանկարծ իրեն շուրջը խոնուող բազմութեան մէջ նկատում է իր մուրացկան մօրը, իսկ նրա կողքին այն բորոտին, որ ամեն օր հանդիպում էր ճանապարհին:

Ուրախ-ուրախ աղաղակելով առաջ է վազում Աստղամանուկը և ծունկ իջնելով մօր առջև, փարւում է նրա վիրաւոր ոտներին, աղի արցունքներով ողողելով նրանց: Գլուխը մինչև գետին խոնարհած և խելայեղօրէն հեկեկալով— ասես թէ պատառ-պատառ էր լինում սիրտը— նա ասում է մօրը.

—Մայր, ես քեզ ուրացայ իմ ամենամեծ հպարտութեանս ժամին: Այժմ դու չհեռացնես, երբ ընկած եմ ես: Մայր իմ, դու ատելութիւն գտար ինձանից, իսկ ես այժմ սէր եմ հայցում քեզանից... Մայր իմ, ես քեզ

վանեցի ինձանից, իսկ դու այժմ ընդունիր քո որդուն...

Բայց մուրացկան կինը ոչ մի խօսք չի ասում: Այն ժամանակ Աստղամանուկը փարւում է բորոտի ճերմակած ոտներին ու ասում.

—Դու որ երեք անգամ կարեկցութիւն գտար ինձանից, խնդրիր իմ մօրից, որ գոնէ մի խօսք ասի ինձ:

Բայց բորոտն էլ լուռ է մնում:

Այն ժամանակ Աստղամանուկը ծանր հառաչելով բացականչում է.

—Մայր իմ, այս տանջանքը վեր է իմ ուժից. աղաչում եմ քեզ՝ ներիր ինձ:

—Վեր կաց,— ասում է մուրացիկ կինը ձեռքը գլխին դնելով:

—Վեր կաց,— կրկնում է բորոտն էլ նոյնպէս ձեռքը գլխին դնելով:

Վեր է կենում Աստղամանուկը և աչքերը բարձրացնելով, զարմացմամբ տեսնում է, որ իր առջև կանգնած են... թագաւորն ու թագուհին:

Եւ թագուհին ասում է նրան.

—Ահա ասիկ հայրդ, որին օգնում էիր դու:

—Ահա քո մայրը, որի ոտքերը դու ողողեցիր քո արցունքներով,— աւելացնում է թագաւորը:

Եւ նրանք զրկում համբուրում են Աստղա-

մանուկին: Ապա տանում են պալատը և հրամայում արքայական հանդերձներ հագցնել նրան: Թագ են դնում գլխին և գայիսոնը տալիս: Այսպիսով Աստղամանուկը դառնում է գետափին գտնուող քաղաքի լիակատար տէրը:

Նա շատ արդարադատ ու ողորմած թագաւոր է լինում: Իր երկրից դուրս է քշում չար Վհուկին, թագաւորաւայել կերպով պարգևատրում է փայտահատին ու իր կնոջը, իսկ նրանց զաւակներին մեծամեծ պաշտօններ է տալիս իր թագաւորութեան մէջ: Նա թոյլ չէր տալիս, որ անգութ վարուեն գազանների ու թռչունների հետ և աշխատում էր իր բոլոր հպատակների մէջ սէր, գութ և կարեկցութիւն ներշնչել դէպի Աստծու բոլոր արարածները: Նա կերակրում էր քաղցածներին ու հագուստ տալիս չունևորներին, և կարճ ժամանակի ընթացքում խաղաղութիւն ու բարօրութիւն հաստատուեց նրա երկրում:

Բայց երկարատև չէր նրա թագաւորութիւնը՝ նրա ուժից վեր էր բաշած տանջանքները և չափազանց ծանր էր նրան ուղարկուած փորձութիւնը, ու նա մեռաւ երեք տարի թագաւորելուց յետոյ:

Նրա յաջորդն արդէն վատ էր կառավարում:

25. Խրամատի եզերքին	10
26. Լուսատիկներ	40
27. Կատակերգութիւն գոմի բակում	12
28. Նոր մայրիկն	10
29. Բախտը հնչումն էր	8
30. Նօկին եւ Դակին	5
31. Փոքրիկ Լեւոնի գաղտնիքը	7
32. Կարլ Լիննէյ	20
33. Յիսուսի տօնածառը:	
Մարգարտածաղիկն ու արտուտը	10
34. Փոքրիկ Հարրիի պարտէզը	15
35. Արքայաղուստըն ու Թգուկը	10
36. Աստղամանուկ	10

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0386472

38

32

1133

